

HOTEL

Projekt How to analyse life quality = Ako analyzovať kvalitu života
je súčasťou Piateho rámcového programu EU

Keyaction "Zlepšovanie základne socio-ekonomických poznatkov"
Č. kontraktu: HPSE-2002-60057

Newsletter III

"Workshop II"

Verejný newsletter z 3. fázy projektu

September 2003

Partneri v projekte HOTEL

FACTUM • Ralf Risser, Karin Ausserer, Nicolas Bein • Rakúsko

Univerzita v Lunde • Katedra technológie a spoločnosti • Agneta Ståhl • Švédsko

Univerzita Komenského Bratislava • Katedra psychológie • Jana Plichtová • Slovensko

SIPSiVi (Taliánske združenie psychológie cestnej bezpečnosti) • Gian Marco Sardi • Taliansko

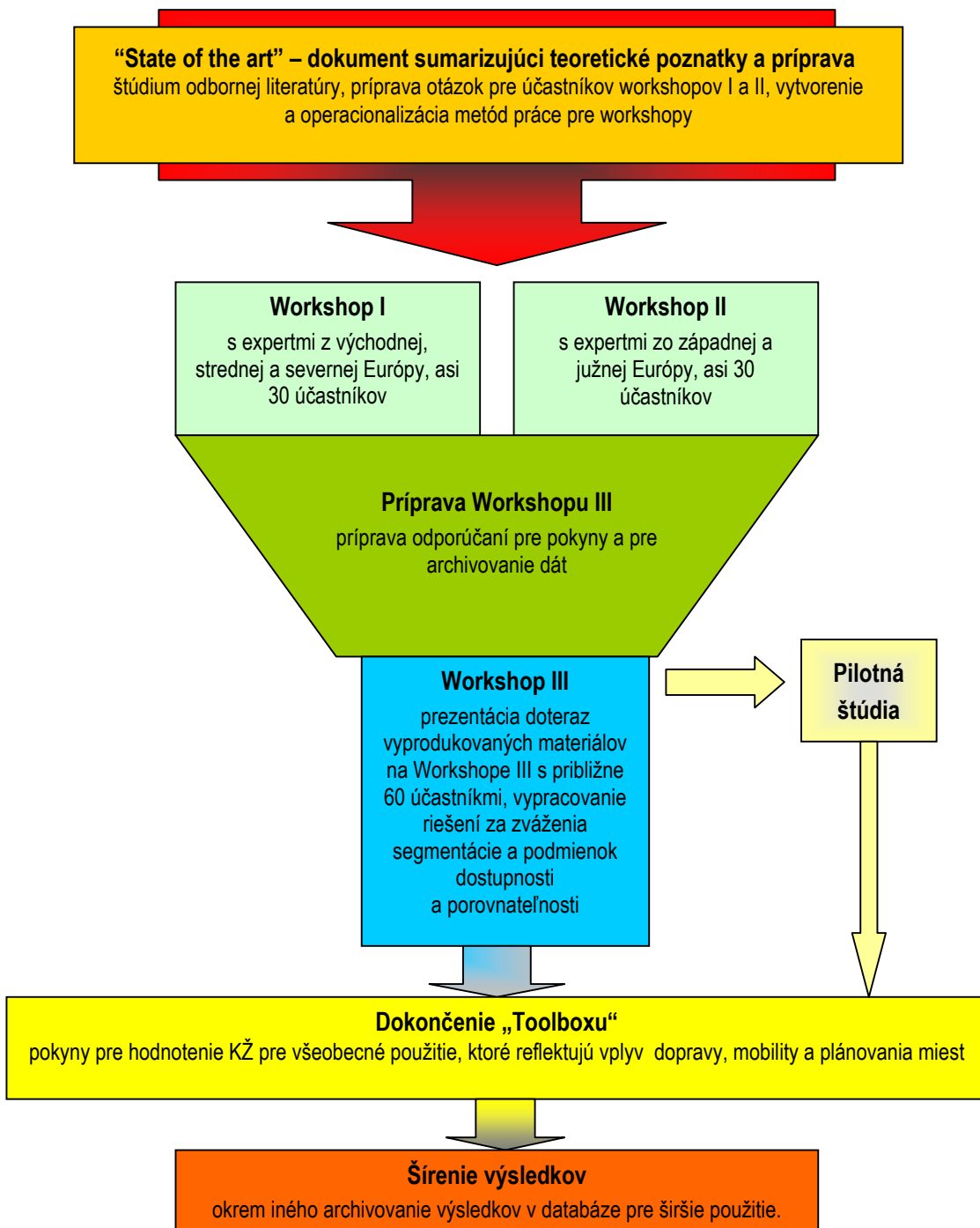
INRETS (Národný výskumný inštitút pre dopravu a bezpečnosť) • Oddelenie vyhodnocovania a výskumu akcidentológie • Stefan Petica • Francúzsko

Úvod

Projekt HOTEL (How to analyse life quality) – Ako analyzovať kvalitu života je súčasťou keyaction „Zlepšovanie základne socio-ekonomických poznatkov“ Piateho rámcového programu EU.

Projekt HOTEL vychádza z heuristického prístupu, ktorý sa zameriava na praktiky rozličných disciplín, súvisiace s hodnotením kvality života (KŽ), zavádzaním aspektov KŽ do praxe a tiež hodnotením vplyvu mobility a dopravy na KŽ. Základným cieľom je zistiť, akým spôsobom je zastúpenie aspektov súvisiacich s kvalitou života v oblasti dopravy, mobility a plánovania miest zabezpečené v praxi. Pod „praxou“ máme na mysli všetky druhy aktivít, ktoré pôsobia na životné podmienky občanov. Aktéri, zodpovední za tieto aktivity, sú politici a ľudia, čo majú moc rozhodovať, „plánovači“, implementátori a ľudia z lokálnych samospráv.

Obr. 1: Grafické zobrazenie komponentov projektu

Workshop – metodologické aspekty

Workshopy sú základným prvkom projektu HOTEL. Koncept workshopu predpokladá spoluprácu jednotlivých vedných disciplín a skupín expertov, ktorí sa zaoberajú danou problematikou. V prípade konceptu kvality života sú účastníkmi architekti, „plánovači“ miest, inžinieri, sociálni psychológovia, ľudia s mocou rozhodovať, ľudia z miestnej samosprávy, predstavitelia dopravných spoločností a pod., a to na všetkých úrovniach riadenia. Vo všeobecnosti predstavuje workshop heuristický prístup vhodný na analýzu relatívne neštruktúrovaného súboru aktivít, ktoré ani striktné neaplikujú teóriu, ani systematicky nevychádzajú z vedomostí alebo pravidiel: väčšina práce je nereflekovaná rutina, vykonávaná intuitívne, ovládaná skrytými zámermi, sledujúca „súkromné“ hypotézy, vykonávaná vrámci istých schém rozdelenia moci na pracoviskách, atď. Vnútornú logiku takéhoto systému možno ozrejmiť práve pomocou heuristických metód.

V tomto kontexte bolo cieľom workshopu uľahčiť generovanie nových nápadov a objasniť nevedome štruktúrované zvyky a praktiky tým, že účastníci budú konfrontovaní s neobvyklými otázkami a tiež využitím pracovných metód a praktík, ktoré nie sú súčasťou každodennej rutiny. Z tohto dôvodu bol workshop štruktúrovaný tak, aby bola možná viacnásobná spätná väzba a interakcia medzi účastníkmi, ale aj medzi účastníkmi a organizátormi. Na dosiahnutie našich cieľov sa zdalo vhodné využitie práce v malých skupinách v kombinácii so spoločnými sekciami, pretože je to interaktívna metóda, ktorá je pre účastníkov vysoko motivujúca a zároveň im umožňuje efektívne pracovať. Okrem toho umožňuje venovať sa jednotlivým otázkam veľmi detailne.

Workshop v Paríži – 2. workshop projektu HOTEL

Tento dokument predstavuje niektoré základné a syntetické prvky workshopu II vrámci 3. fázy projektu HOTEL. Workshop zorganizoval INRETS (vedúci 3. fázy) v Paríži v dňoch 30. 6. – 1.7.2003. Bol venovaný získavaniu údajov, týkajúcich sa determinánt KŽ v špecifických oblastiach dopravy, plánovania miest, mobility a využívania krajiny, vo vzťahu k trvalej udržateľnosti. Filozofia projektu HOTEL a parížskeho workshopu bola založená na princípoch „grounded theory“ (zakotvenej teórie), ktorá bola vyvinutá Glaserom a Straussom ako metóda pre výskum v sociálnych vedách, zohľadňujúca induktívne a heuristické perspektívy rôznych kľúčových sociálnych aktérov.

Vybraných a pozvaných bolo približne 30 expertov z južnej a západnej Európy a to na základe rôznych kritérií: profesionálne zaradenie, skúsenosti s mobilitou a kvalitou života, úroveň riadenia (miestna, regionálna, národná, celoeurópska) a národnosť. Cieľom bolo vyvinúť nové idey a objasniť niektoré nevedome štruktúrované praktiky, a to pomocou vypracovania odpovedí na okruhy otázok, buď formou spontánnych individuálnych prezentácií alebo kolektívnou reflexiou v malých skupinách.

Ciele 3. fázy projektu (workshopu II) boli dva:

- zdieľať informácie a skúmať ako hlavní aktéri v uvedených oblastiach prihládajú v každodennej práci na aspekty, týkajúce sa KŽ, a
- stimulovať týchto aktérov a zvýšiť ich citlivosť na možné otázky a riziká ohľadom tohto konceptu v praxi s cieľom uľahčiť výmenu informácií a skúseností a stretávanie sa v budúcnosti.

Experti sa v malých skupinách venovali nasledujúcim všeobecným témam:

- koncept KŽ a jeho úloha v každodennej práci
- verbalizácia konceptu KŽ v programových a iných dokumentoch
- špecifikácia a operacionalizácia konceptu KŽ v ich praxi
- spôsoby hodnotenia využívané v ich praxi
- neúspechy, ich dôsledky a zlepšenia

Práca bola organizovaná podľa rôznych okruhov tém, ktoré navrhlo konzorcium, vrátane troch oddelených sekcií: Sekcia I: *Preskúmanie tematickej oblasti*, Sekcia II: *Hĺbková analýza konkrétnej oblasti*, Sekcia III: *Pokyny pre primerané prihliadanie na aspekty KŽ*.

V poslednej sekcii (III) sa experti pokúšali navrhnuť perspektívy pre uvažovanie o tom:

- aké sú kritériá pre primerané hodnotenie KŽ
- ako brať do úvahy rôzne sociálne, politické a demografické podmienky skupín alebo krajín
- ako by malo prebiehať hodnotenie (metódy, frekvencia, atď.)
- aké možné druhy problémov je nutné mať na zreteli pri riešení týchto otázok a ako tieto problémy riešiť („prekážky zlepšenia“)

Okrem zbierania údajov spoločná reflexia o danej téme mala umožniť priamu výmenu skúsenosti medzi expertmi – účastníkmi workshopu. Jednou z podmienok kreatívnej kolektívnej produkcie bolo aj vybudovanie dôvery medzi expertmi, ktoré uľahčil práve špecifický „user friendly“ charakter workshopu.

Hoci je metóda workshopu, ktorú sme použili na preskúmanie oblasti KŽ, náročná na implementáciu, odborníci ju ocenili ako veľmi relevantnú vzhľadom na skúmanú tému. Bola to veľmi náročná práca, ktorá si od expertov vyžadovala značné úsilie.

Táto výmena skúseností, ktorá odrážala obrovské bohatstvo informácií, bola užitočná pre expertov pre budúcu každodennú prácu, aj pre konzorcium pri neskoršom vypracovávaní pokynov pre hodnotenie KŽ.

Výsledky

Okrem širokej palety informácií a názorov, ktoré prezentovali experti, a ktoré sme analyzovali a publikovali v Správe 3 (Deliverable 3) z 2. fázy projektu v septembri 2003, je možné povedať, že získané dáta boli nadmerne bohaté. Takto sa ukázalo, že štruktúra a časový plán projektu, ktoré sú uvedené v príslušných kapitolách, sú relevantné. Iba ako príklad môžeme uviesť, že:

V aktivitách odborníkov a v oficiálnych programových dokumentoch je koncept kvality života:

- **Všadeprítomný**, ale nie vždy špeciálne spomínaný. Explicitná formulácia je dosť zriedkavá. Na všeobecnej úrovni je prítomný v mnohých uzatvorených alebo špecifických konceptoch iného druhu (napr. trvalo udržateľný rozvoj, atď.), a je prepojený so všetkými ich cieľmi.
- **Politický**, pretože definícia konceptu závisí od identity osoby (profesionálnej a inej) a pretože ciele, ktoré chcú dosiahnuť jednotlivé sektory, disciplíny alebo jednotlivci, sú často navzájom nekompatibilné, čo môže mať negatívne dôsledky. Každý má skôr tendenciu uvažovať o škodlivých vplyvoch snáh tých druhých. Ašpirácie sú individuálne, ale opatrenia majú kolektívny dosah, takže existujú víťazi a porazení, čo spôsobuje problémy pri vytváraní spoločnej definície (všeobecný záujem).
- **Prostriedok na zdôvodnenie niečoho iného**, pretože niektoré projekty, obzvlášť v Grécku, používajú takéto ciele a definície iba so zámerom dosiahnuť financovanie, napr. Európskou komisiou. Otázky kolektívnej kvality života takto „zdôvodňujú“ prácu profesionálov v spojení s mobilitou, dopravou a plánovaním miest. Experti všeobecne hovoria o vývoji smerom k participatívnejším prístupom.
- **Implicitný**, pretože je prítomný v mnohých konceptoch a zahrnutý v mnohých dokumentoch, väčšinou však len implicitne.
- **Protirečivý**, pretože definície konceptu KŽ a konkrétne ciele rôznych programových dokumentov sú často vo vzájomnom protiklade. Prvky definície sa často týkajú individualistických aspektov a nie sú spojené s kolektívnymi voľbami –

individualistické prvky však na kolektívnych voľbách do veľkej miery závisia. Jednotlivé vízie sa potom stretávajú bez toho, aby dopredu predpokladali tento problém.

- **Dynamický**, pretože je to koncept evolučný, ktorý získava na sile, „ťahá“ ho koncept trvalo udržateľného rozvoja.

Implementácia a operacionalizácia konceptu KŽ je:

- **Rôznorodá a mnohonásobná**, pretože existuje veľký počet ukazovateľov, ktoré implicitne súvisia s KŽ. V oficiálnych dokumentoch v Anglicku sa spomína 150 ukazovateľov, osem skupín po päť až osem indikátorov v Írsku, 40 ukazovateľov vo Švajčiarsku, 153 vo Francúzsku, atď.

Tieto ukazovatele majú často dynamickú a participatívnu povahu: výskumy v domácnostiach, monitorovanie aktivít, štatistiky, atď. Niektoré prvky majú tieto rôzne definície spoločné, ale neexistuje jedna naozajstná spoločná definícia. Spoločnými prvkami sú napríklad: zníženie hluku a znečistenia; stres; príjemnosť verejných priestorov; primeranosť ponúk rôznym potrebám v súvislosti s vekom, druhom aktivity, a pod.; dostupnosť; možnosť voľby - verejná doprava, prihladenie na čas strávený čakaním a „kvalitu čakania“; blízkosť; sociálna koedukácia; bezpečnosť; atď.

- **Náročná**, pretože chýba definitívny štandard aj ohraničenia, prijímané všetkými. Tejto téme sa však venuje čoraz viac výskumov: týkajú sa nedostatočného dialógu medzi zúčastnenými stranami, s cieľom nájsť riešenie v prípade konfliktu cieľov, nájsť kompromis, budovať na spoločných témach a zredukovať množstvo čiastkových ukazovateľov. V súčasnosti účastníkov workshopu zaráža fragmentovaná subjektivita a konflikty. Existujú však aj zaujímavé príklady syntézy.
- **Inštrumentálna**, pretože ukazovatele môžu byť použité na dosiahnutie iných, než proklamovaných cieľov. Niekedy sa napríklad ukazovatele uvádzajú s cieľom získať financie z Európskej únie.

Záver

Nemôžeme však zatiaľ hovoriť o vyčerpaní témy, pretože stále pretrvávajú šedé zóny, obzvlášť čo sa týka definície istých konceptov (napr. kvality života s ohľadom na mobilitu) alebo problémov v hierarchii a taxonómii istých ukazovateľov a determinánt. Ba čo viac, kvôli rôznorodosti odborného aj inštitucionálneho zaradenia expertov je počet indikátorov príliš vysoký na to, aby bolo v tejto fáze projektu HOTEL možné nájsť spoločný štandard vhodný pre všetky subsektory a segmenty populácie (napr. „používatelia“, ľudia, čo majú moc rozhodovať, atď.)

Okrem toho môžeme predbežne povedať, že sociálne praktiky v oblasti operacionalizácie KŽ zostávajú chaotické, vágne a heterogénne. Neexistujú žiadne validizované štandardy, ani štruktúrované metódy, z ktorých možno vychádzať. Tento problém nepochybne čiastočne vyplýva z povahy študovanej oblasti a konceptu KŽ, pretože faktorov, ktoré by mal tento koncept brať do úvahy, je mnoho (politické, ekonomické, sociálne...) a je ťažké vypracovať také modely, ktoré by ich formalizovali holistickým spôsobom.

Náš workshop však jasne ukázal, že je tejto oblasti nutné komunikovať (aj keď možno iba v zmysle jasnejšej definície konceptu KŽ), a že je výmena praktických skúseností medzi rôznymi aktérmi veľmi vítaná. Experti si napríklad všimli, že v niektorých krajinách alebo na niektorých úrovniach riadenia, dianie pokročilo oveľa ďalej a je lepšie štruktúrované. Preto by lepšie komunikačné stratégie a koherentnejšia výmena názorov a skúseností zrejme túto oblasť posunuli dopredu.

Konzorcium projektu Európskej Únie HOTEL

Meno/Pozícia	Organizácia	Adresa/Telefón/E-mail
Ms. Karin Ausserer Mr. Nicolas Bein <i>výskumníci</i>	FACTUM Chaloupka & Risser OHG Traffic- and Social Analysis	Danhausergasse 6/4, A-1040 WIEN Tel: 0043 1 504 15 46/12 Fax: 0043 1 504 15 48 E-mail: karin.ausserer@factum.at E-mail: nicolas.bein@factum.at
Mr. Stefan Petica <i>výskumník</i>	INRETS Insitut National de Recherche sur les Transports et leur Sécurité	2, Avenue du Général Malleret- Loinville F-94114 Arcueil-Cedex Tel: 0033 1 47 407 056 Fax: 0033 1 45 475 606 E-mail: petica@inrets.fr
Mrs. Jana Plichtová <i>výskumníčka</i>	Univerzita Komenského Bratislava Katedra psychológie	PO-Box 1 Gondova 2, SK-611 02 Bratislava Tel: 00421 2 593 393 16 Fax: 00421 2 529 621 29 E-mail: jana.plichtova@fphil.uniba.sk
Mr. Ralf Risser <i>majiteľ spoločnosti FACTUM koordinátor projektu HOTEL výskumník</i>	FACTUM Chaloupka & Risser OHG Traffic- and Social Analysis	Danhausergasse 6/4, A-1040 WIEN Tel: 0043 1 504 15 46/14 Fax: 0043 1 504 15 48 E-mail: ralf.risser@factum.at
Mr. Gian Marco Sardi <i>výskumník</i>	SIPSIVI Società Italiana di psicologia della Sicurezza Viaria	PO Box 211 I-12100 Cuneo Tel: 0039 0171 74 093 Fax: 0039 0171 72 024 E-mail: gmsardi@sipsivi.org
Mrs. Agneta Ståhl <i>výskumníčka</i>	Lund University Dep. Technology and Society	PO Box 118 John Ericssons vaeg 1; S-22100 Lund Tel: 004646 222 91 32 Fax: 004646 123 272 E-mail: agneta.stahl@tft.lth.se